

Theophili Raynavdi Societatis Iesv Theologi, Opera Omnia

Tam hactenus inedita, quàm alias excusa, longo Authoris labore aucta & emendata : Accessit Tomvs Integer Complectens Indices Septemdecim in vniversum Opus, omnium quotquot prodierunt locupletissimos, Qvibus Absolvts Divinae Av Humanae Eruditionis Thesaurus Orbi literato aperitur ; Adiectus est ...

Raynaud, Théophile

Lugduni, 1665

IV. Christus, Iedidia, dilectus Patris, dilectus, dilectio.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-79582](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-79582)

in his humilem, ne cuius rei magistra esset eius infirmitas, noueram. Verbum enim tuum aeterna veritas, superioribus creaturaz paribus supereminens, subditos erigit ad seipsam. In inferioribus autem, edificauit sibi humilem domum de limo nostro; per quam subdendos deprimeret à seipsis, & ad se traiceret sanans tumorem, & nutriendum amorem: ne fiducia sui progredierentur longius, sed potius infirmarentur videntes ante pedes suos infirmam diuinitatem, ex participatione tunicae pellicae nostrae, & lassi proderentur in eam: illa autem surgens, leuaret eos.] Quem locum descripsit S. Anselmus lib. de Sacr. alta. p. 1. cap. 8. Videndus quoque Guliel. Paris. lib. cur Deus homo cap. 7. & creditus Anselmus Rom. 5. ad illud, commendat autem charitatem suam Deus.

CAPVT IV.

Christus ledidia, dilectus Patris, dilectus, dilectio.

Q V parentibus omnibus amorem pignorum suorum inferuit Deus, vt Saluianus optimè rationatur lib. 3. de prouid. non potest ipse suos pignora non amare. Imo ex hoc affectu quo amare nos fecit pignora nostra, intelligemus nos voluit quantum ipse amaret pignora sua. Hoc ille de mundo vniuerso, & de quibuscumque hominibus verè ac pie: totum mundum, & totum humanum genus, pignus, id est sobolem creatoris, esse præfatus. Et tamen est mundus, aliquid planè extrinsecum Deo, nec homines vt adoptione filij dicantur, ex diuina substantia coalescunt. Vnicus est Dei vni filius, Deumquam vni & generantis sobolem sibi zqualem, ac tanto Patri commendat. Ceteri omnes ad quos diuina dignatio nomen filiorum extensum voluit, non Deum & vitaliter generantis, sed volentis, sunt filij, vt acutè distinxit Caietan. tom. 1. opusc. tract. 3. cap. 2. Si igitur fertur Deus amore in illos nomine tenus filios, quanto affectu & amore prosequi censendus est, filium naturalem? Ab eo amore, Christus, variis in Scriptura nominibus designatus legitur, quæ hic considerare consilium est.

Salomon in Christi typum, tria omnis.

Illud verò in primis faciendum est quasi fundamentum, Salomonem Christi typum fuisse, in permultis quæ minutatim profequuntur S. Irenæus lib. 4. cap. 45. Beda l. qq. in 3. Reg. Propter 2. p. de promiss. cap. 27. Bernardus serm. 27. in Cant. Hugo de S. Viatore lib. 7. allegor. & ex recentioribus Pineida lib. 6. de Salom. cap. 16. & ita apertè habetur ex psalmo 71. qui Christi & Salomonis tanquam antityporum rebus intertextus est, vt fuit Isid. Pelus. lib. 4. epist. 202. Breuiter

autem idem docet Greg. Nyssen. hom. 7. in Cant. initio. [In multis, inquit, Rex Salomon assumitur in typum veri. In multis, inquam, quæ à Sacra Scriptura de ipso recensentur, relata ad id, quod est melius. Nam & Pacificus dicitur, & immensam habens sapientiam: & templum ædificat, & populum iudicat in iustitia; & est ex semine David. Sed & ad ipsum venit Regina Æthiopum. Nam hæc quidem omnia, & quæ sunt huiusmodi, de eo quidem dicuntur typicè, describunt autem futuram virtutem Evangelij.] Demonstrat fuscè ac sigillatim, Christum verè pacificum Regem fuisse, verè templi ædificatorem, verè sapientissimum, verè ab Æthiopia Gentilitate aditum; omnibus denique Davidici Salomonis prærogatiuis, longè illustrius ac magnificentius claruisse.

152 Quia verò in nominibus ingentes plerumque latere auri massas, pulcherrimè tradit S. Chrysostomus hom. 31. in ad Rom. idque in Hebræis præsertim nominibus valere, prosequitur fuscè Euseb. 11. præp. cap. 4. expendendum peculiariter est, quæ aut quæ nomina tulerit apud Hebræos Rex Salomon. Trimonium fuisse multi obseruauerunt. Nec id apud Hebræos nouum, vt multis exemplis subiectis declarat Origenes præfatione ad comment. in epistolam ad Rom. Pro eo ergo vsu, Salomon, & ledidia siue Theophilus, aut amabilis Domino, denominatus est, & Salomon, & Ecclesiastes. Priora duo fuisse propria, obseruauit S. Hieronymus ad titulum psalm. 44. & Doctorum plerique 2. Reg. 12. Tertium appellatum nomen fuit, peritum à sapientia extraordinaria, quam tot libris & orationibus sapientiæ plenissimis, exprompsit.

Hæc nomina, ac quæcunque alia in Salomone splendida, longè illustrius micauerunt in Christo Domino. Et quidem de Salomone & Ecclesiastes nomine, existimauit S. Hieronymus, ea in Christum casura, cum in iudicij die, tum in cælesti beatitudine, post orbis consummationem. Nam in cælo quidem, erit pacificus ponens pacem fines Hierusalem, & faciens pacem opus iustitiæ, ac populo in pulchritudine pacis sedenti, & in neque opulenta, aeternam securitatem præstans. Hic est David, ob pressuras & assidua bella. In cælo Salomon pace altissima potiens, ait Petr. Damian. opusc. 37. dub. 10. In iudicio autem, concionabitur terribiliter, & aduersus impios tonabit in verbo aspero, detrudens maledictos in ignem æternum. Iustos verò, coram concione omnium quæ vnquam fuerunt amplissima, ex omnibus Angelis & hominibus conflata, collaudabit; blandæque allocutione mulcebit, & deducet ad vitæ fontes aquarum, hortatus vt bibant & inebrientur, dentque obliuioni angustias priores. Denique Christo prout est in sinu Patris, quadrare ledidiam arbitratu Hieronymus. Consentit quoad nomen Ecclesiastes, Petr. Damiani ser. 1. de Natiu. Deip. Et Bernardus serm. 2. de Epiphania. Nomen verò Salomonis, aint quadrare Christo hic in exilio: ledidia autem, in regno & beatitudine. Habet verò eadem planè cum Hieronymo, Petrus Blesensis ser. 19. At Salomus & Albinus Flauus, in initio commea

commentariorum ad Salomonis Proverbia & Ecclesiastem, Christum Dominum absolute ac simpliciter vocant *Salomonem*, à munere pacis Deum inter & homines conciliantem. *Ecclesiastem*, à sapientia cuius in eo omnes thesauri latuere, & *Iedidia*, quia fuit dilectus patris in quo sibi bene complacuit. Sed de Christo Rege pacifico, atque Doctore, inferius plura. Nunc *Iedidiam* & *amabilem Domino*, filiumque *aeterni patris dilectum*, consideremus.

Christus, Iedidia, & dilectus in quo Patri complacuit.

153. Insonuit hoc Christi nomen ab ipso patre, his manifestè: nimirum in Baptismo, & in Transfiguratione. Quod proclius orat. de Transfigur. refert illud psalmi 88. *Thabor & Hermon in nomine tuo exultabunt*. Nam Hermon quidem mons modicus est propè Iordanem, ubi Christo Ioannis Baptismum excipiente, audita est ea quam dixi vox Patris, Christum *dilectum* appellantis. Thabor verò mons ille est excelsus, in quo Christus transfiguratus est, & accepit à Patre gloriam & honorem à magnifica gloria, voce delapsa quæ eum contestata est dilectum. Propterea quæ S. Damascenus orat. de transfigur. ait, montem Thabor ob auditam ibi hanc Christi à Patre appellationem, cum cælo de gratia certare. Ioannes verò Contacul. orat. 1. in Mahometem, hoc ait esse, quod Thabor dictus est in nomine Christi exultasse, nempe in Transfiguratione, sicut Hermon in Baptismo. Quod verò Franc. Lucas Matth. 17. v. 1. montem excelsum in quo Christus transfiguratus est, putat fuisse Libanum, non Thabor; nec satis ab eo stabilitur, nec ullius Patris aut Interpretis suffragio roboratur. Expendunt porò Græci, geminatum articulum quo hic Christus dicitur esse *ille filius, ille dilectus*. Quæ causa fuit, cur apud Lucam & Matthæum, in gradu positivo Christus *ὁ υἱος* dictus referatur: Marcus tamen quem latinè scripsisse est probabilissimum, refert dictum *charissimum*: quia scilicet articulus additus, effert nomen aliqui positiui gradus, ad superlativum. Quod item expendunt iidem Græci, circa vocem *filij*, ait item articulus eo loco præfigitur, ut significetur, hunc esse filium illum præcellentem & vnigenitum, cui nemo similis est in filiis Dei. Vnde Synodus Francoford. epistola ad Episcopos Hisp. dilectum ait vocatum esse Christum à Patre, ut intelligeretur esse filius proprius non adoptivus. Faciunt igitur hæc omnia, ad perspicendum quanta sit erga Christum dilectio Dei, & quanto iure Christus, *Iedidia*, & *dilectus Dei*, audire possit.

Nec aliud sonant verba, quæ à Patre in duplici illa filij manifestatione prolata referuntur, *in quo mihi bene complacuit, & dicens*: quod à SS. Luca & Marco omisum, retulit S. Matthæus, & S. Petrus 2. epist. cap. 1. Estque additio grauissimo sensu plena, ut fusc. versat Cassianus lib. 3. de Incar. in fine,

his præter cætera. [Ineffabili diuini dilecti magnificentia, cum expressè ac significanter dixisset Pater, *hic est Filius meus dilectus*, addidit etiam illud quod secretum est, *dilectum* scilicet *in quo mihi complacuit*. Vtique sicut per Prophetam, Deum fortem & Deum magnum iam prædicauerat, ita hic dicens, *Filius meus dilectus in quo mihi complacuit*, super proprii filij sui nomen adiecit, ut proprietatè diuinæ videlicet naturæ, nomen significaret adiectio, & id ad honorem filij Dei peculiariter pertineret, quod nulli omnino homini contigisset. Itaque sicut illa propria & peculiaris in persona Domini Nostri Iesu Christi fuerunt, quod cæli aperti sunt, quod eum Deus Pater cunctis videntibus per aduentantem atque astantem columbam, quasi manu quodammodo sua tergit, & quasi digito indicante monstrauit, dicens, *hic est Filius meus dilectus*, ita illud quoque proprium ei ac singulare quod peculiariter dilectus, & peculiariter Patri complacuit nominatur, ut peculiarem vtique naturæ significationem, peculiaris addicamenta monstrarent, & proprietatem Vnigeniti filij, etiam cognominum proprietates confirmaret, quam iam honor signorum præcedentium comprobasset.] Vtrumvis autem & duobus præcipuis ac potioribus modis, quibus hoc verbum à variis Patribus intellectum est, approbemus, æquè habebimus, quod hoc loco intendimus, nempe Christum esse *Patris dilectissimum*, & *Iedidiam*.

Sive quia per eum conciliatus est, qui uenitque ut in Sabbatho.

154. Nonnulli ergo Patres placuisse vel complacuisse sibi Deum in Christo prodiderunt, quia in eo Deus hominibus conciliatus est, perque eum placatus factus est mortalibus, quos iure habebat exolos ob culpam. Deus enim cum & homo & Angelus corruissent, non ex operibus iustitiæ quæ fecimus nos, sed ex mero suo beneplacito, statuit abiectis Angelis hominem reparari, eique reconciliari: & hoc beneplacitum suum per Christum impleuit, ut Ephel. 1. habetur. Propterea quæ S. Hieronymus in psalm. 68. ad illud *tempus beneplaciti Dei*, tempus beneplaciti interpretatur tempus aduentus Christi, ad humani generis reparationem. Et perspicue in hunc sensum hæc verba accipiunt, Proclus & Damascenus, vterque orat. de Transfig. apud quos *Deum sibi in Christo complacere*, idem est quod Deum in Christo quiescere. Commotus enim propter peccata fuerat Deus, nec ulli quietem inuenerat ante Christum. Per eum verò sedatus est, & in eo placatus quiescit velati sabbatizauit.

Hæc causa est, cur à plerisque Patribus Christus Sabbathum vocetur. Egregie Epiphani. hæc. 30. num. 32. cum ex Iudeorum vltis, distinxisset magnum & primarium Sabbathum, subdit. [Magnum Sabbathum, hoc est Christus, qui quietos nos fecit à peccatis nostris, cuius figura erat Noë: quem ubi Pater

Pater eius genitum vidisset, iuxta prophetiam imponebat ipsi nomen Noë, dicens: hic quietus faciet nos ex peccatis nostris; id est, davis operibus nostris. Noë verò à peccatis quietos non fecit, sed in Christum prophetavit Lamech, qui per Noë significatur in veritate. Noë enim requiem significat, & *Sabbatum*, quod *Sabbatum*, ac *requiem* interpretaris, est Christus, in quo quietus factus est Pater, & Sanctus eius spiritus, & omnes Sancti homines in ipso quieti facti sunt, quiescentes à peccatis. Hic est magnum illud Sabbatum, & perpetuum, cuius figura erat parvum Sabbatum, quod inserviebat usque ad ipsius adventum. Locum huic assignem ex Ruperto lib. 2. in Genes. cap. 17. protuli tractans Christi innocentiam. S. quoque Cyrillus, Sabathismum interpretatur tempus aduentus Christi, & Christum Sabbatum esse, fasè prosequitur lib. 7. de ador. at quietem illam non refert ad Deum, sed ad nos qui per Christum à peccatis cessamus, & bonis omnibus replemur, atque vere quiescimus: Quod re ipsa videtur eodem revolui. Nam hæc quies nostra, ex Dei quiete per Christum perfecta est. Nisi enim Deus nobis placatus per Christum fuisset, æque in peccata proclives fuisset, ac sub lege.

155 Itaque Petrus Damiani, de Christo spirituali Sabatho latè disputans, lib. 2. epist. 5. utramque illam causam denominationis *Sabbati*, Christo tribuat, coniungit. In hoc itaque Sabatho acquiescimus cum in illo solo spem ponimus; cum hunc toto cordis amore diligimus, ac rerum temporalium concupiscentiam postponentes, à serviliū opum labore cessamus, atque ubi exponit primæ tabulæ præceptum fuisse obedire Angelis præcedentis vocibus, & Sabbatum colere, subdit. Quia per Sabathum Christus invenitur, rectè in illa tabula Sabbati mandatum ponitur, ubi sola fides Dei habetur. Nam & in ipso mundi nascentis exordio, cum nunquamque diem scriptura manè præfigat, & vespere; iam cum ad Sabbatum pervenit, neutrum horum nominat: vltud quæ sine initio esse, vel sine, prorsus ostendit. Nam stylus historiæ hunc ordinem tenet: factum est (inquit) vespere & manè dies sextus; Igitur perfecti sunt cali & terra, & omnia animalia eorum; statimque subiungit: Complacuitque Deus die septimo opus suum quod fecerat: & requievit die septimo de universo opere quod paraverat. Non enim ad instar aliorum dicitur, de creatione Sabbati pridus aliquid dixerat, sed sic ad illud quasi iam notum repente protupit: & dum nec manè eius, nec vespere dicit, quodammodo nec initium, nec finem habere monstravit. Ad similitudinem quippe Melchisedech Sacerdotis, etiam Sabbatum Moyses introducit, de quo ad Hebræos dicit Apostolus; Rex Salomon, quod est rex pacis, sine patre, sine matre, sine genealogia, nec initium dierum, neque finem habens: assimilatus autem filio Dei, manet Sacerdos in perpetuum. Et rectè quæ vnum sub allegorica figura significant, in ipso quoque descriptionis ordine non discordant. Illud quo-

que ab utroque discrepat, quia sicut Melchisedech, Rex Salem, Rex pacis dicitur, nihilominus, Sabbatum, requies interpretatur. Igitur hæc duo quæ pacem siue requiem suis nominibus exprimunt, congruenter in hunc, qui summa pax est, typica significatione concurrunt. Ipse est enim pax nostra, qui fecit utraque vnum. Et rectè in hoc Sabatho rerum conditor requieuit, quia in Christo Iesu, mediatore Dei, & hominum Pater omnipotens, quod se posset offendere, peritus non invenit. In eo denique meritò requieuit, & nos requiescere præcepit. Unde & in Levitico dicit: Sabbata mea custodite, & sanctuarium metuite. Qui enim Sabbatum, ipse & Sanctuarium. In quo videret habitare omnis plenitudo Divinitatis corporaliter, & de quo idem dicit Apostolus: Deus erat in Christo mundum reconcilians sibi.

Liquet quomodo Pater in Christo sibi complacuerit, iuxta primam illam quam dicebam horum verborum interpretationem, probatam plerisque Patribus, & recentiorum interpretum gravissimis; Maldonato Matth. 3. & Toletio Lucæ 9. annot. 81. Quæ sanè interpretatio, (ut præmittebam,) apertè fert, summum Patris in Christum amorem; quandoquidem in eius gratiam interpositis tam multis tamque atrocibus offensionum causis, humano tamen generi conciliatus est, & cessavit ab indignatione; quæ tunc super nos spiritus eius.

Sine quia nihil in eo invenit odio dignum,

156 Alium sensum eorundem verborum, ineunt quidam Patres, qui æquè prodit dilectum Patri Christum, verèque *Iedidia*. Sanctus enim Gregorius hom. 8. in Ezech. idcirco ait, Patrem professum esse quod sibi in Christo complaceret, quia nihil in eo invenit non dignum amore. Quæ ratione nemo mortalium præter Christum, fuit obiectum divini beneplaciti; cum de sanctorum potioribus vnus, professus sit, veritatem non esse in eo, qui se peccati exortem dixerit. Et alius iis se annumerans, contestatus sit, omnes in multis offendere. Quare S. Gregorius hoc esse ait quod ab Ezechiele dicitur, cum fieret vox super firmamentum, quod erat super caput eorum, stabant & sub mittebant alas suas. Sic enim hæc verba glossat. Firmamenti nomine, mediator Dei & hominum pro assumpta humanitate debet intelligi, quia sub vnus nominis appellatione solent per Prophetæ spiritibus multa signari. Vox super firmamentum facta est, quæ super baptizatum Dominum de cælo sonuit, dicens: Tu es filius meus dilectus, in te complacui; sicut per Evangelistam alium, dicitur. Hic est filius meus dilectus, in quo mihi complacui. Quæramus igitur, quomodo hanc vocem animalia audiunt, & alas deponunt. Abacuc propheta requisitus dicat; Domine audini auditum tuum, & tinnit; consideravi opera tua & expandi. Quid autem est, quod Pater de filio loquitur, dicens: In quo mihi complacui? Omnis enim qui penitendo corrigit aliqua quæ facit, eo ipso quo-

K poni

pœnitet, se sibi displicuisse indicat, quia emendat quod fecit. Et quia omnipotens Pater, sicut intelligi ab omnibus poterat, humano modo de peccatoribus loquutus est, dicens, *pœnitet me fecisse hominem super terram*: quasi sibi ipse displicuit in peccatoribus quos creauit. In solo autem sibi Vnigenito Domino nostro Iesu Christo complacuit, quia hunc inter homines hominem, creasse eum non pœnituit omnimodo, in quo peccatum nullo modo inuenit, sicut de illo per psalmistam dicitur: *Iurauit Dominus & non pœnituit eum, tu es sacerdos in aeternum secundum ordinem Melchisedech*. In solo ergo sibi Redemptore nostro complacuit Pater, quia in solo non inuenit culpam, in qua se reprehendat quasi per pœnitentiam. Sancta itaque animalia vocem super firmamentum audiant, & pertimescant: quia si solus sine peccato est, in eius innocentia aspiciunt, in quantis ipsa quotidie delinquant, quæ necesse est ut incessanter deficiant.] Eodem planè modo, verba Patris de Christo, interpretatus est Paulinus Aquileiensis in libello Sacrosyllabo, sic scribens. [Discreuit qui essent serui per gratiam, & per adoptionem filij, & qui verus ac proprius filius: *hic est, inquit, filius meus dilectus, in quo mihi bene complacuit, ipsum audite*. In Adam quippe sibi Deus pater displicuisse innouit, qui peccando filij dignitatem amisit.

Præiuerat autor sermonis de baptismo Christi apud Cyprianum, verbis illis. [Per omnia sibi pater in filio complacuit, nec vlla in eo serpentis sunt reperta vestigia, nec Sacerdotij eius pœnituit Deum.] Ex hoc igitur secundo modo quo potest dici pater placuisse sibi in Christo, verissimum est, Christum fuisse *Iedidab*, siue *dilectum Patris*, & *amabilem Domino*. Filium enim tam mortigerum, & qui nihil vnquam meritis Patri intulerit; quin potius ad discolorum filiorum iniurias erga Patrem obseruandas, mortem appetierit, quidni Pater optimus habuerit dilectissimum; qui etiam ingratis, & filiorum nomine indignos, tanto amore præuenit, ut omnem admirationem superet eius cogitatio, tanto magis æstimatio.

Christus anima Patris, eius typus Ioseph dilectus.

157 Has ob causas, Pater æternus, Christum *animam suam* appellat, nomine parentibus in dilectissimos filios non inuitato, etiam apud profanos. Dicitur enim Leuitic. 26. *non abominabitur vos anima mea*. In quæ verba Origenes hom. 16. in Leuit. in fine, sic scribit. [Velim requirere quid est *anima Dei*. Nāquid nam putamus, quia Deus habeat animam, sicut homo? Absurdum est hoc sentire de Deo. Ego autem audeo & dico, quia Dei anima Christus est. Sicut enim Verbum Dei est Christus, & sapientia Dei, & virtus Dei, ita & anima Dei est. Et hoc modo dicitur, quia non vos abominabitur anima mea, id est, filius meus.]

Iisdem rationibus, nisi præter cæteras vult analogiam Christi cum Iosepho Patris

dilecto, Macarius Chrysoceph. hom. de cruce eis exalt. eius hæc sunt verba. [Ioseph neque apud fratres talis audiebat qualis reuera erat, neque etiam apud mulierem Ægyptiam: sed eos quidem inuidia eò impulsi, ut serui nomine afficerent eum qui liber erat. At hæc intemperantiam contra temperatissimum iuuenem mendaciter excogitauit: Apud patrem autem eum quem merebatur locum obtimebat, à quo tenerissimo quoque affectu diligebatur. De Christo itidem neque Genulles ut par est sentiunt, & loquuntur, & Iudei multa impia & blasphema de eo garrunt: quia his scandalum, illis stulticia, salutare crucis verbum reputatur. At verò Deus & Pater, superis ex oris diuinitatem eius testatur, filiumque dilectum vocat, & per cognitum spiritum mundo ostendit & manifestat. Hunc in modum formosissimus ille Ioseph, dulcissimum nostrum Saluatorem expressit. Hunc in modum vmbra veritatem typet adumbravit. Hunc in modum is qui Ægypto alimenta suppeditauit, per ea quæ tulit, quæ egit, & per quæ à Deo gloriam celestemque famam consecutus est, eum qui omnem spiritum nutrit, & pro nobis mirabilia opera patrauit, torque cruciatus sustinuit, Dominum gloriæ symbolice præannuntiat.]

158 Hæc tamen non eò pertinent, ut significemus, hoc Christi nomine designari, vnionem hypostaticam ececidisse sub Christi meritum. Id enim falsum esset, & rectè dicitur à Philippo Abbate lib. de damnatione Salomonis non multum ab initio. [Vocata (inquit) nomen eius; Salomon, & Dominus dilexit eum, nisi que in manu Nabau Prophetae, & vocauit nomen eius, amabilis Dominus, eo quod diligeret eum Dominus. In Hebræo ut aiunt, habetur; vocauit nomen eius Iddai, id est dilectus propter Dominum. Super quo traditio habet Hebræorum, quod propter suam misericordiam Deus illum dilexit: cum diuina dilectione dignus ille non fuerit, repositus de illa quam contra Domini voluntatem, Dauid sibi acceperat in uxorem. In hoc autem quod *dilectus propter Deum* appellatur, ille ut arbitror figuratur, de quo in Evangelio dictum est; *hic est filius meus dilectus in quo bene complacui*. Homo enim etiam ille quem in vnitate personæ sibi assumptus Verbum Dei, nihil meruerat ut assumetur, ut diligeretur. Scilicet quidquid assumens assumpto contrahit, assumptus non meritis sed gratia assignat; de quo Propheta precinuit, dicens: *Beatus quem elegisti, & assumpsisti*. Beatus nimirum ille fuit, qui non eligens, est electus, ut ad eum quoque dici possit, quod ad nos dictum est, *non vos me elegistis, sed ego elegi vos*. Itaque amauit Deus Christum, quia id optime meritum non tamen ex merito fecit eum Christum.

Christum antonomastice dilectum.

Quæ subtexam impense Christo dilectionis nomina, video posse ad aliorum, quam ad Dei in Christum amorem pertinere. Dicitur enim Christus absolute *dilectus*, vel cum geminatione *dilectus dilectus*, vel *dilectus & dilectus*.

lecto vel in abstracto dilectio: quæ æquè possunt accipi de Christo prout obiecto amoris nostri, aut beatorum, ac de eodem prout obiecto amoris diuini. Quo tantum secundo modo hic Christum spectamus. Quia tamen appellationes illæ æquè in Christum cadunt prout diuino amoris obiectum, ac etiam prout eum amoris nostro obuersantem designant; multo magis Dei amorem erga eandem insinuant; cum Deus multo sublimius & purius diligit, quicquid nos sanctè ac purè amamus. Idcirco rectè hoc loco illas quoque Christi appellationes attingemus.

159 Dicitur ergo Christus absolute dilectus; inprimis in psalmi 44. titulo inscribitur enim *pro dilecto*. Eum verò dilectum, non alium esse quam Christum, vulgarissima est interpretum propè omnium sententia. Eodem quoque nomine donatur passim Christus in Canticis, & vniuersaliter ubique *dilectus* absque addito ponitur, intelligendum esse Vnigenitum Patris. Aobseruat S. Augustinus in psal. 67. ad versum 13. quod egregiè confirmatur perillustri loco S. Athanasij orat. 5. contra Arianos, verbis illis. [Quin & Ethnicæ literarum periti, sciunt hanc vocem *dilectum*, idem valere cum hoc vocabulo *vnigenito* quum Homerus Telemachum vnigenitum Vlyssis, *dilectum* appelleret. Idque in secundo Odysseæ.

*Quid nam charè suo voluisti sub pectore filii.
Aut cunam statuas peregrinas visere terras?*

Solu *Dilectus* siquidem præclarus Vlysses.
Ignotos inter perit præcul urbe, domoque.

Nimirum quia vnicus erat patri suo, *dilectus* appellatur. Ibidem non ita multo ante, Christum *dilectum*, idem sonare ait quod Christum Dei manum, in sinu Dei positam: & vitumque idem esse monet ac filium vnigenitum. [Quem Ioannes (inquit,) filium appellat, hunc David *manum* appellauit. *Vi quid queritis manum tuam, & dexteram à medio ferri tui?* Ergo si manus est in sinu, & filius est in sinu, ipse filius fuerit manus! & ipsa manus fuerit filius, per quam Pater omnia fecit. Tu enim (inquit) *manus* fecit hac omnia. Et, *manu tua eduxisti populum*. Ergo hoc ipsum per filium fecit. Quin & ipsa *manus dextre excelsi*; & etiam illud *in finem pro mundandis*. Canticum super dilecto: dilectus scilicet manus illa est, quæ mutationem accepit, de qua etiam loquitur vox illa diuina, *dilectus filius meus dilectus*. Idem ergo est *manus mea*, ac si diceret *filius meus*.]

Nolo præteritum vnicum dumtaxat è locis innumeris, quibus Christus antonomastice (vi D. Augustinus loco proximè notato admonet), dicitur *dilectus* quia dilecti opus insignè extollit. Christus ergo psalmo 28. dicitur *dilectus quemadmodum filius vnicornium*; quem locum Christo aptat Richardus Victorinus in illius psalmi expositione, monitæque significare modum quo Christus, fortissimè instar vnicornis confringit cedros; diuersum à modo quo Deus eas comminuet. Nam Psaltes, & Deum, & dilectum eius, comminuturum cedros Libani, affirmat eo psal-

mo. Nec aliud est iuxta Richardum ea confractio vel comminatio, quam arrogantia nostræ deiectionis à Deo facta, per terrorem: à Christo autem per suæ humilitatis exhibitionem. [Quando ergo quis Domini considerata potentia, in conspectu tantæ maiestatis altum sapere erubescit, & aliquid contra eius voluntatem præsumere pertimescit, absque dubio Dominus in eius corde elationum cedros confringit. Alius visa dilecti nostri mira humilitate, confunditur superbus apparere, cum videat Dominum maiestatis formam serui accipere, legem implere, hominibus obedire, impropria hominum, crucis probra patienter sustinere. Quando ergo quis viso Dominicæ humilitatis exemplo in sua præsumptione confunditur, & ab omni altitudine pristini tumoris deicitur; patet procul dubio quod dilectus iste cedros malè rigida mentis confregit, & tanquam vitulum Libani (hoc est ad similitudinem sui,) comminuit. Rectè ergo dicitur, *confringet Dominus cedros Libani & confringet eos tanquam vitulum Libani, & dilectus quemadmodum filius vnicornium*.]

160 Itaque Christus ex vna parte inmissimus, quippe victima & vitulus Libani, id est è cælo huc missus, & sacrificio additus; ex altera fortissimus, & vnicornis, conteret & comminuet cedros, vt vitulum: sua perbos inquam mortales deducet ad modestiam & humilitatem, qualem ipse suscepit viuens, ac præsertim moriens. Ita vt comminutio cedrorum tanquam vituli, non pertineat ad comminutionem aurei vituli à Mose comminuti; quo hanc comparisonem refert Nyssenus hom. 14. in Cant. quid enim vitulus aureus, ad vitulum Libani, sed pertineat ad Christi ipsius comminutionem moralem: id est plenam deiectionem & humiliationem, quam viuens ac maxime moriens prodidit. Eam verò comminutionem, dilectus suauitate humilitatæque suæ perficit. Nihil enim aptius ad implantandam animis nostris humilitatem, consideratione tantæ Christi humilitatis. Videtis Franciscum Picum lib. 1. de morte Christi & propria cogitanda cap. 8. & 9. & lib. 3. à cap. 4. aut potius Nazianzenum qui impossibile esse superbire, recogitantem Christi inter latrones confixionem, præclare dixit, orat. 20. Nec non Augustinum serm. 37. de diuers. qui superbiz nostræ exitium extremum, in recogitatione tantæ Christi depressionis, sitam docei. Nihil item efficacius ad patientem incommodorum perpeffionem, quam attenta perspectio modi quo Pater dilectum habuit, iuxta illud Augustini ad psal. 31. *in fine*. [Flagellat Deus omnem filium quem recipit. Irane omnem? ubi te volebas abscondere? Omnem; & nullus exceptus, nullus sine flagello erit. Quid ad omnem? Vis audire quem omnem? Etiam vnicus sine peccato, non tamen sine flagello.] Dilectus itaque, cum aliis viis, quatenus nobis obuersans in tanta demissione quam vltro suscepit; vel tantam demissionem patienter & humiliter à Patre excipiens; ad similitudinem comminutionis & humiliationis suæ, conterit & deiecit superbiam

biam nostram. Estque hæc insignis planè potentia, & dilecto conuenientissima, spectato modo quo exprimitur. Dilectum enim suauitatis potius quam robusta manus decet. Quid verò filius à Patre dilectus, tanta nos dilectione prosecutus repositat à nobis, dicam inferius.

Idem, dilectus dilectus, & dilectus ex dilecto.

161 *Dilectus dilectus* nominatur Christus psal. 67. verbis illis. *Rex virtutum, dilecti dilecti & speciei domus diuideret spolia.* Eam geminationem in aliquibus codicibus asterico suffixam, S. Augustinus obseruat, ad commendationem dilectionis pertinere: ut non aliud sit *dilectus dilectus*, quam *amantissimus* vel *dilectissimus*. Apud Hebræos enim, congeminatione illa amplitudinem & vbertatem sonat. Ut cum dicitur, vnguentum descendisse in *barbam barbam*; id est promissam & prolixam barbam. Et cum Isaias populum compellens, ait; *consolamini consolamini*, id est *valde consolamini*. Dilectus ergo dilectus, id est dilectissimus. Rex autem virtutum dilecti dilecti, id est exercituum Christo duci parentium, totius scilicet militantis Ecclesie; vel est Deus pater qui verè est Rex cui Christus est dilectus dilectus, (quem sensum valere posse, agnoscit idem S. Augustinus:) vel certè est ipsemet Christus, quem item sensum D. Augustinus proponit: supponens plerumque in scripturis, præsertim in veteri testamento, loco pronominis possessiui reperi nomen. Ut cum toties legimus, *fecit Moses sicut præceperat Dominus Moysi*: quod nos dicemus, *sicut præceperat ei Dominus*. Christus ergo dicitur autor & Rex exercitus Christi, qui nomine dilecti dilecti, verumuis & propositis sensibus amplecti placeat, designatus est. Et huic ductori tribuit David, non modò quod verbum daturus sit Evangelizantibus; sed etiam quod ad domus sue ornamentum ac speciem, tributurus sit diuideret spolia, & vberem prædam animorum colligere, ac in Ecclesiam inferre.

Non habet reuera alium sensum, quod alibi Christus *dilectus ex dilecto* appelletur, quam cum *dilectus dilectus* dicitur. Sensus enim utrobique est, summè ac super omnes diligi Christum, & esse antonomasticè dilectum. Richardus quidem Victorinus, & alij nonnulli, *dilectum ex dilecto*, interpretantur Deum verum de Deo verò: ita ut contineat ea appellatio, rationem primam summi amoris, quo pater Christum prosequitur: quia scilicet & secundum naturam diuinam est filius Dei consubstantialis Patri, & secundum humanam quoque ex Deo est; quatenus non agnoscit in terris patrem. Sed verius est, quod recentiores interpretes passim obseruant, particulam Hebræam cui in textu nostro respondet particula *ex* polyonimam esse; & interdum idem valere quod *ex*, interdum autem idem quod *præ*, & sonare comparationem seu præcellentiam. Ut cum psalm. 134. dicitur, *mirabilis facta est scientia tua ex me*; id est *præ me*: altior scilicet es, quam te

lusciosis meis oculis possim peruadere. Dilectus ergo ex dilecto Christus est, quatenus præ omnibus dilectus est, cum ab aliis tibi diligentibus, tum maxime à patre, qui eius formam speciosam, atque Deo amabilitatem præ filiis hominum, optime perspectam habet.

Idem expressus per Patris annulum.

162 Argumentum tantæ dilectionis, qua Pater Christum prosequitur, illud est sanè luculentum, quod annulus patris est, atque signaculum: ut de Zorobabele in Christi typum dicitur Aggei 2. non modò quia est sigillum quo Pater omnes adoptionis filios vult obsignari, ut concinnè dixit Nazianzenus hymno de Christo: nec quia est quasi signum appositum ad tutelam electorum: nec denique quia est character militaris electorum omnium manibus inscriptus; quas rationes vocandi Christum nomine *signaculi*, illustrat pluribus Cæsar Aggei 2. in fine. Sed ea præsertim de causa Christus *signaculum*, & *annulus signatoris Patris*, appellari potest, quia nihil Pater concedit nobis, nisi per Christum & eius merita obsignetur. Aliqui eam ob causam vocant Christum *eiusdem Regis paterni sigilli*. Sic enim Hymnus Græcanicus ad Christum, qui subiunctus legitur metaphrasi Appollinatis in psalmos & Sacra Cantica, hæc de Christo habet.

Est hominum amator Christus Deus, pater dator,

Benignum cor habens supplicibus, & rectis mente:

Pronus & condans, misericordie patris sigillum custodit,

Omnigenum bonorum hominibus dona suppeditat.

Stephanus Cantuariensis in cap. 8. Ethier, Dei annulum Christo commissum, ex crucis cornibus confectum docet. Vnde Christus qui crucem tulit, annulum Dei gessit. Malim tamen, Christum appellare ipsum annulum Dei. Si enim signatoris Principum annulis quibus diplomata muniuntur, principum ipsorum imagines exprimeret in chartis prius usus tulit; (symbola enim annulis signatoris insculpta, quæ exhibet Clement. Alexan. 3. pædag. cap. 11. ad priuatorum potius morem pertinebant;) multo magis Dei principibus quibusvis longè præcellentis signatorio annulo, imaginem suam exprimi par fuerit. Ea verò nullibi illustrior quam in Christo Deo & homine, ut optime tradit S. Athanasius serm. de Deip. exponens quomodo apud Paulum Christus dicatur *substantia Patris character*. [Ut enim annulo signatorio species aliqua effigietur, quam & imaginem expressam & sigillum appellamus, nihilque quatenus ad suos pertinet, deficit ab exemplari suo: ita quoque filius eandem cum patre formam gerit. Non enim eandem impressa imago ab imprimente signaculo: sed incommutabilis præferat iuxta (sculpturam annuli: siue in cera, siue in auro signaculum illud effigietur sit, pro ratione Regij numismatis

numismatis : Ita quoque diuinus character filij substantiæ patris incommutabile sigillum est, ferens omnia verbo potentia suæ, secundum suum ipsum exemplar, carni quæ suæ quasi ceræ eum typum formamque impressit. Non enim est impossibile vel incredibile, ut tempore Patris voluntati grato, ut character (siquidem & character est,) Incarnationem in se configuraret qua veluti pro cera aut quasi pro auro usus videri potest, quemadmodum totum illud mysterium ineffabilis huius & inenarrabilis Incarnationis non nihil substatit.

Egregie in eandem sententiam Richardus Victorinus in psal. 71. multis enim præmissis de minera auri ex quo caro Christi est formata, hoc est de vtro Deiparæ, de quæ eiusdem auri excoctione, subdit. [Ex huiusmodi auro formatus est annulus, lapisque pretiosus, & in eo imposita est forma summi Regis & imago impressa, ut plenè expressa. Aurum optimum caro Christi, lapis pretiosus, anima Christi, figura & imago Patris, diuinitas Christi: qui cum sit splendor gloriæ & figura substantiæ eius, nihilominus tamen humanitati nostræ est vnitus, ut ex duabus naturis tribusque substantiis, esset quasi in vno annulo iunctus mediator Dei & hominum homo Christus Iesus; & fieret dextera excelsi ornatus. Huius annuli signaculo, signatum est illud edictum, vel chirographum, in quo liberata est captiuitas Iudæorum. Hic est annulus Amon, Principi ablatas, & Mardocheo Regia clementia commissus: & quem hæretica peruersitas perdidit, ergo Catholicorum Doctorum acquisiuit aliquis in nobis factus filius prodigus, qui doctum mortuus est, & iam reuixit, perierat & inuentus est, date hunc annulum in manu eius, & calceamenta in pedibus eius. O quantæ honore vnusquisque nostrum in hoc annulo donatur, quandoquidem in eiusmodi ornato, & ipse pater gloriatur.] Tandem Zeno Veron. serm. de Iuda Patriarcha exponens mysticè annulum ab eo datum Thamar. [Annulus (inquit) signaculum fidei est, quod est Christus, cuius illustratione maiestatis impressi atque signati, qua syncerè viuentes in custodiam nostræ salutis, per Spiritum sanctum, imaginem referimus quam tenemus.]

Christus, dilectio, ex Scripturis veteris Testamenti.

163 Dilectionis denique nomen, Christo tributum aliquoties legimus, cum in veteri, tum in nouo Testamento. Ad Christum enim potius quam ad Salomonem referendum est, quod habetur Cantico 3. in descriptione lecticæ, seu gestatoris sellæ, (ferculum vocat vulgatus,) de lignis Libani, cuius columnas Rex argenteas fecerat, reclinatorum aureum, ascensum purpureum media contrauerat charitate. Media, seu medium sellæ, consterni charitate, iuxta aliquos est, opere ex pretiosis gemmis tessellato exornati, & in eo esse dilectionem. Ita enim

aperire ferunt 70. Graues Interpretes, opus illud, Symbolum aliquod vel emblemata amoris, media in sella appositum interpretantur. Nec puto improbandum. Quod tamen illud Symbolum, volunt esse columbam, præsertim si re ferant ad ea quæ de geminis columbis se se respectantibus & amorem conciliantibus aliqui proponunt, est planè ludicrum, & merum commentum. Non incommode autem dixerimus, ipsiusmet amoris siue sponsi expressi amoris nomine, (ut etiam à S. Ignatio in Epistola ad Rom. referente etiam Dionysio lib. de diu. nom. cap. 4. p. 1. factum est,) collocatam opere tessellato media in lectica dicemus. Sicque verum erit, erit, quod alij verterunt, *medium tenet ipse accensus*, in sua scilicet effigie, opere gemmarum lapillis pretiosissimis concinnata. Alij verò (quod nobis perinde fuerit,) medium charitate tenet, idem esse censent, ac in medio sellæ, *amorem*, id est sponsum ipsum cum sella gestaretur, insidere solum. Et ita accipit hunc locum Pineda lib. 3. de Salom. cap. 9. num. 7. & Iustinianus 2. Thesal. 2. v. 10. Iuxta huiusmodi ergo interpretationes, quia Salomon cuius ibi ferculum & sella curialis describitur, non est typicus ille Salomon, sed Christus Dominus; constat Christum dici *dilectionem ipsam*, ipsamque amorem non modò sponsæ & filiarum Hierusalem, Ecclesiæ inquam peregrinantis, & auium cœlestis Hierusalem sed præcipuè Patris.

Quod item Ecclesiastici 24. dicitur *ego mater pulchra dilectionis*, ad Deiparam, eo quod Christum dilectionem pulchram peperit, accommodant multi, & latè Richardus à S. Laurentio lib. 6. de Deip. Cuius tamen ratiocinatio agrè sapit, sic enim scribit. Christus emphaticè dicitur *dilectio* quasi *duos ligans*, quoad duas naturas: scilicet Deum & hominem assumptum Deo in vnitatem personæ, quando Verbum caro factum est; per dilectionem quam habuit ad genus humanum. Colligauit sibi naturam humanam, quia dilectio, est diligens & rei dilectæ quasi quædam vnio, potissimum in bonis, & naturaliter illud quod amatur, in sui naturam, suam conuertit amatorem. Per dilectionem etiam quam habet ad nos, colligat nos sibi ipsi, quia *qui adheret Deo, vnus Spiritus est cum eo*, 1. Cor. 6. vnitatem scilicet amoris & gratiæ. Vnde Psalmista, *mibi adherere Deo bonum est*. Psalmo 72. Per dilectionem etiam qua diligit hominem, colligat ipsum hominem sibi ipsi, & quasi conglutinat ne disfluat per vitia & peccata. *Cor enim faui*, id est peccatoris, quasi *vnus confectum*. Ecclesiastici 21. vel etiam *pulchra dilectionis*, id est Christi, ut supra dictum est, qui solius pulchrè diligit & a quo habetur pulchra dilectio. Ipse enim charitas est 1. Ioannis 4. ergo pulchra dilectio, quia charitas forma est & deaurata, siue pulchritudo virtutum.]

164 Non semel item S. Ambrosius ser. 5. in psal. 118. Christum in scriptura vocatum *dilectionem* arbitrat, ut eo loco Cant. 2. *constituite in me dilectionem*. Ita enim legit, vbi nostra vulgata habet *ordinate in me charitatem*.

tatem. Ibidem quoque à Christo vulneratam dici animam censet eodem Canticorum capite, ubi dicitur, *vulnerata charitatis ego sum*. Ita quippe legit, & exponit vulneratam Christi animam. Denique de Christo item accipit, illa alta verba ibidem quæ sic legit. *Adiuravi vos filia Hierusalem in virtutibus & fortitudinibus agri, si suscitaueritis & resuscitaueritis dilectionem, usquequò voluerit*. [Suscitatus est à mortuis, ut leo. Vnde ait Scriptura, *quis suscitabit illum*? Non enim poterat illum aut Angelus, aut potestas suscitare aliena, cum ipse alios resuscitaret. Ergo cum hic dicit: *si suscitaueritis, aut resuscitaueritis charitatem usquequò voluerit*; de iis dicit, qui resurrectionem eius possunt congruè prædicare, ut audientibus ardorem fidei & deuotionis accendant. Vel suscitatur Christus in iis qui postquam accesserint, dormierunt. Dormit ergo Christus negligentibus, suscitatur in sanctis.] En quomodò Charitas Christus, suscitatur iuxta Ambrosium. Nazianzenus orat. 6. in fine, aperte ita vocat charitatis patens, imo ipsa charitas, (his enim nominibus præcipue delectatur, ut per ipsa quoque vocabula mutuum amorem quasi lata lege promulget,) nouum mandatum dedit, ut tanto nos ipsos mutuo diligamus quàm dilecti sumus.]

Item ex nouo.

165 In nouo Testamento est locus pulcherrimus 2. Thessal. 2. ubi Antichristi aduentus describitur, secundum operationem Sathane, in omni virtute & signis, & in omni seditione iniquitatis iis qui perueniunt, eo quod (inquit Apostolus,) *charitatem veritatis non receperunt ut salui fierent*. Quam dicat charitatem veritatis, non æque consentiunt omnes. Sed cum conflet iis verbis designari charitatem veram, Hebraico idiotismo, (cuiusmodi Apostolus etiam græcè scribens sæpe vsurpat,) nonnulli eam veram charitatem intellexerunt putam & veram dilectionem: quasi diceret Apostolus, meritò Iudæos fore implanandos ab Antichristo, quia pro vero amore quo ferri in doctrinam Euangelicam debuerant, dilexerunt magis tenebras. Cum tamen hoc non sit aded propriè recipere amorem, (recipi enim propriè est personatum non affectum;) malim cum S. Chrysostomo, Theodoro, Theophylacto, & Oecumeno, ad eum locum, charitatem veram eo loco, accipere Christum ipsum. Apertèque suffragatur S. Cyprianus epist. 55. qui ita hunc locum allegat: *Dilectum veritatis, non habuerunt*. Et sub finem libri de lapsis, *Dilectum veritatis non receperunt*.

Existimari quoque, dilectum discipulum, Christum nomine dilectionis & charitatis significasse, epistolæ primæ cap. 4. ait enim, *clarissimi diligamus nos inuicem, quia charitas ex Deo est. Qui non diligit, non nouit Deum, quoniam Deus charitas est. In hoc apparuit charitas Dei in nobis, quoniam filium suum vnigenitum misit Deus in mundum, ut viuamus per eum. In hoc est charitas. Non me latet, hæc verba passim accipi de amore qui est actus*

internus Dei, & ipse Deus. D. tamen Augustinus ponderans illa verba, *charitas ex Deo est*, accipit charitatem in hoc capite, non essentialiter, sed notionaliter. Et cum non possit in Patrem cadere qui non est ex Deo, (id enim de filio tantum vel Spiritu Sancto dici potest ut ipse D. Augustinus rectè admonet,) aptat eam Spiritui sancto, qui cum procedat per voluntatem, dicitur *charitas patris & filii*. Nolo explicationi tanti Patris obistere: sed quod mihi occurrit, aperio. Existimari, non minus consentaneè, dictum Ioannis *Deus charitas est*, & illud *charitas Dei in nobis*, de ipso Christo accipi posse, aut etiam debere. Quod enim ibi ait Ioannes, *Deus charitas est, in hoc apparuit charitas Dei in nobis*, idipsum est quod versu 16, iterat verbis illis. *Ei nos cognouimus & credidimus charitatis quam habet Deus in nobis. Deus charitas est*. Nemo autem non videt, charitatem quam abs se cognitam, & in quam se credidisse ait Ioannes, aliam non esse quàm Christum, quem cognouerit familiarissimè, & ut ipsemet cap. 1. loquitur contractauerat, & sibi apparuisse professus erat. Nec in aliam charitatem crediderat quàm in Christum Dominum, ex cuius tanta in nos beneuolentia, quantum fuso pro nobis sanguine prodidit, conatur Ioannes toto eo capite, infigere charitatem in proximum. Est ergo mihi quàm verisimilimum, Ioannem locis prædictis, cum ait, Deum esse charitatem, vel dilectionem, & charitatem Dei in nobis apparuisse, de Christo agere, cumque charitatem denominare.

166 Planè id censuisse videtur Epiphanius in Anchorato, cuius in hanc rem illustrissimum locum, non censeo omitendum. Retulerat blasphemiam illorum, qui Christum filium duntaxat adoptiuum censebant esse, eo quod de eo scriptum sit, *ecce puer meus electus, quem elegi*. (Apud Epiphanium ex interprete, male legitur *filium meum dilectum*;) estque reuera sensus loci illius prout habetur in vulgata editione. In Canticis item, Christus vocatur *electus*. Blasphemiam ei loco inædificatam, refellit S. Epiphanius, & cuiusmodi sit Christi electio, sic declarat. [Manifestum est vnde sit vox *electus*, & vnde *electio*: quoniam multa millia in terra erant, & Maria sola gratiam inuenit, & in ipsa elegit sanctam carnem. Et propterea est illa in qua ipsi benè complacitum est; dicit: *subiecit populum nobis, & gentes sub pedes nostros, pulcherrimum Iacob quam dilexit*. Hoc dicit autem Apostolus, *ipsum filium dilectionis*, qui liberauit nos (inquit) ex potestate tenebrarum, & transfudit in regnum filij dilectionis sue. Et stolidi illi hæc non intelligentes, locutionem, iuxta profectum dilectionis Dei, esse filium dicunt: Et non sciunt indocti illi, comparationem sermonis. In alio enim loco dicit Apostolus, *Deus dilexit nos in Christo*. Verè enim filius dilectus est vnigenitus; quoniam dilectio Pater, dilectio filius. Nam dilectio ex dilectione, est filius. Igitur filius est dilectionis propter nos, & propter seipsum quia in illo dilexit nos, & filium suum vnigenitum tradidit pro nobis.]

167 Cum ergo Christum vocet dilectio-
nem Patris, manifeste denotat, se ita accepit
se Ioannem citato capite. Hæres quoque
quæ est Marcionitarum, in fine, ait Deum
Patrem verè charitatem, genuisse filium cha-
ritatem. Similiter Gregorius Nazianzenus
orat. 6. in fine, illud, *Deus charitas est*, de Chri-
sto dictum accipit. S. item Bernardus ser. 1.
de Assumpt. videtur potest ad illud Ioannis di-
ctum alluisse cum Christum appellavit,
ipsum Dei charitatem. Vide etiam an non eod-
em spectarit S. Ambrosius lib. de Isaac c. 8.
ait enim. [Signaculum Christus in fronte
est, signaculum in corde. In fronte ut sem-
per constitemur; in corde ut semper diliga-
mus; signaculum in brachio, ut semper ope-
remur. Luceat ergo imago eius in confes-
sione nostra, luceat in lectione, luceat in
operibus & factis: ut si fieri potest, tota eius
species exprimitur in nobis. Ipse sit caput
nostrum, quia caput viri Christus. Ipse oculus
noster, ut per illum videamus Patrem. Ipse
vox nostra, per quam loquamur ad Patrem.
Ipse quoque est signaculum nostrum, quod
est perfectionis & charitatis insigne, quia
diligens Pater signavit filium, sicut legimus;
quem Pater signavit Deus. Charitas itaque
nostra, Christus. Bona charitas, quando
obtulit morti se pro delictis: Bona charitas,
quæ peccatum remisit.]

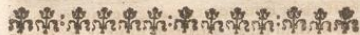
Aperit denique est à me Origenes, prolo-
go in Cant. cum proponens aliqua obiter ex
Ioannis Epistola de nomine *charitatis* deli-
bere, ait. *Deus charitas est*. In hoc ostendit,
& ipsum Deum charitatem esse. Et iterum
ait cum qui ex Deo est charitatem esse. Quis
autem ex Deo est, nisi ille qui dicit, *Ego ex
Deo exiui, & veni in hunc mundum*. Quod si
Deus Pater charitas est, & filius charitas est,
charitas autem & charitas vnum est, & in
nullo differt; consequenter ergo Pater & fi-
lius vnum bene dicuntur. Et ideo convenien-
ter Christus sicut sapientia & virtus, & ius-
titia, & Verbum, & veritas; ita & charitas
dicatur, & ideo dicit Scriptura: quia si cha-
ritas manet in vobis, Deus in vobis manet.
Deus autem, id est Pater & filius, qui & ve-
niunt ad eum qui perfectus in charitate est,
secundum Verbum Domini & Saluatoris,
dicentis, *ego & pater veniemus ad eum, & man-
sionem faciemus apud eum*.] Et mox. [Et quia
Deus charitas est, & filius qui ex Deo est,
sui simile aliquid requirit in nobis; ut in
hunc charitatem quæ est in Christo Iesu, qui
est charitas, velut cognata quædam per cha-
ritatis nomen affinitate sociemur. En verè
amorem ex Pore patre copiosissimo & locu-
pletissimo, ac matre pauperie natum, quo se
deiecit Christus à Patre dilectus, ut nos de
carne transiremus ad Verbum ait S. Hiero-
nymus lib. 2. in Iovin. cap. 16. ubi etiam Pa-
tris in Christum amore tantoperè extollit,
ut dicat, ideo Patrem nos diligere quia fi-
lium dilexit, & membra diligere sed in corpore,
atque adeò sub capite. Quæ quomodo co-
hæreant cum Christo nobis dato & impen-
so, consulendus Ruis disp. 53. de volunt. Dei,
l. 6. & 7.]

168 Concludo cum S. Liberio Papa
Marcellinam alloquente, apud S. Ambro-
sium lib. 3. de Virg. initio. [Hunc Christum
filium, dilige quia bonus est. Nemo enim bo-
nus nisi solus Deus. Si enim non dubitatur,
quia Deus filius. Deus autem bonus, utique
non dubitatur, quia bonus filius Deus. Hunc
inquam dilige. Ipse est quem Pater genuit
ante luciferum, ut æternum; ex vtero genera-
vit ut filium, ex corde exultavit ut Verbum.
Ipse est in quo complacuit Pater: Ipse est
Patris brachium: quia creator est omnium:
Patris sapientia, quia ex Dei ore processit:
Patris virtus, quia diuinitatis in eo corpora-
liter habitat plenitudo. Quem pater ita di-
ligit ut in sinu portet, ad dexteram locet, ut
sapientiam dicat, virtutem nouerit. Si igitur
virtus Dei Christus, non quid aliquando
sine virtute Deus? Numquid aliquando sine
filio Pater? Si semper utique Pater, utique
semper & filius. Perfecti ergo Patris, perfe-
ctus est filius. Nam qui virtuti derogat, ei
derogat enius est virtus. Inæqualitatem non
recipit perfecta diuinitas. Dilige igitur quem
Pater diligit, honorifica, quem honorificat
Pater.]

Ita sanè. Diligamus dilectum à Deo, in
tantis præsertim tuncque illicibus nostri erga
ipsum amoris. Merito enim Richardus Vi-
ctorinus tametsi fortassis Gallicæ vocis affi-
nitatem ad Latinas voces transferens, faciem
Christi positam ut adamantem, (ut Propheta
dixit,) interpretatur positam ut magnetem;
ut Aymant, qui omnia ad seipsum traxerit.
Sic ille lib. de gradibus charit. cap. 2. Insigni-
ter quoque Theodoretus initio libri quinti
contra Græcos, sermones de Christi cruce &
passione; magneti confert. Nam iis dociles
animos & aduersus diuinam vocationem
qua præueniuntur non affirmatos, trahi cer-
nimus, sicut magnete solum ferrum trahitur.
Sed nihil hæc ad concinnissimam Saluiani
orationem lib. 4. de providentia, Christum
patientem cum magnete conferentem, verbis
illis. [Si debitum mortis non soluimus,
(quod facere martyres dixerat,) vel amore
soluamus. Nam ipse Saluator, ideo ut ait
Apostolus, moriendo pro nobis commendare
voluit omnibus charitatem suam, ut nos
ad reddendam pietatem tanta vicissitudine
pietatis suæ traheret. Sicut illas naturæ ad-
mirabilis gemmas ferunt, quæ ferro propius
admota, durissimum licet chalybem, affectu
quasi aspirante suspendunt. Ita etiam ille, id
est summa & clarissima regnorum cælestium
gemma, hoc scilicet voluit, ut dum se licet
durissimis nobis descendens de cælo propius
adiungeret, affectu suo nos quasi amoris sui
manibus admoueret: ut agnoscentes utique
bona sua ac beneficia; intelligeremus quid
nos pro Domino tam bono facere conveni-
ret, cum ille pro malis seruis tanta fecisset;
& completeretur hoc quod Apostolus dicit, ut
mortificemur charitate illius tota die; &
neque tribulatio, neque angustia, neque per-
secutio, neque fames, neque nuditas, neque
gladius.]

gladius, posset nos separare à charitate Christi, quæ est in Christo Iesu Domino Nostro.]

Ad huius in nobis amoris ingenerationem, pertinere nomen dilecti Christo tributum, quia à Patre amatus in nos refundit amorem, sic tradit autor sermonis de Christi Bapt. apud Cyprianum num. 4. [Vsq. ad mortem, Christum duxit dilectio & resurgens à mortuis charos habet quibus tantæ charitatis affectum ostendit. Duo grata vocabula filius & dilectus ipso Deo dictante nostris sensibus imprimuntur: ut communio nominum nos associet collegio munerum, & tantæ dulcedinis nomina, nostrum emolliant animum, accendantque deuotionis affectum.]

CAPVT V.

Christus Dei seruus.

SI filius, iam non est seruus, ut ad Galat. 4. tradit Apostolus, quomodo Christus naturalis Dei filius, seruus dicitur? Videbor ite Adriano Papæ in Epist. ad Episcopos Hispaniæ, & Synodo Fræcofordiensi in Epistola ad eosdem Episcopos, refragari. Acriter enim damnant Elipandum, eique adherentes Hispanos, qui Christum seruum Dei statuebant: id quod æquè ego in capitis titulo præfero. At hoc in magnum Christi dedecus cedet; inculcatur in prædictis epistolis, vsque aded ut concludat Pontifex, *Nullis loquam linguam qua non confundatur Christum latrare seruum, in frustra esse prædicandam, & per mille partes minutius deterrucandam.* Ex ea colluue, Felix Vrgelitanus Christum vocans *seruum conditionalem*, id est vi suæ conditionis & procreationis, latè reiciit à Paulino Aquilensi lib. 6. contra Felicem. Sed prædictæ præsertim Adriani Epistolæ innixi nonnulli, inter quos Vasquez 3. par. d. 80. à cap. 3. contendunt de fide esse, Christum nulla planè ratione, ac ne cum determinatione quidem humanæ naturæ, dici posse seruum. Eodem planè modo, quo ne cum ea quidem determinatione, dici potest filius adoptiuus. In prædicta namque epistola, & in tota Synodo Francofordiensi, esse seruum, & esse adoptiuum, recurrunt. Vasquem sequitur Becanus tract. de Incar. cap. 16. q. 2. autoritati ex Adriano & Synodo prædicta, iungunt aduersarij alia quædam Patrum loca, quibus Christus negatur fuisse seruus. Adant quoque rationem ex eo ductam, quod seruitus cadat in personam, non autem in naturam. At personam Christi repugnat non esse ingenuam, cum sit diuina. Item quia inter Christum & Deum fuit communicatio, quæ non est inter seruum & Dominum. Repugnare itaque videtur, Christum, quippe Dei filium, esse Dei seruum.

Christum in humanitate esse verè Dei seruum, probatur ex Scripturis.

170 Nihilominus rectè titulus capitis præfert, Christum Dei seruum, vtique in humana natura. Nam seruitutem Dei quam Ariana perfidia inuenit, nemo Catholicus sustineat audire; molliendaque est loquendi ratio quorundam aliquatenus ad id accedens, qua Verbum diuinum in molitione orbis, atque aded ante Incarnationem, *ministram Patris* esse dixerunt. Ita Clem. Rom. lib. 5. cap. 21. aliis 29. Nouat. lib. de Trinit. c. 31. & Autor libri primi de Incarn. apud Augustinum. Quamuis enim ea locutio apud hos autores, cada t vt è in ipsum Verbum, nec quod Pamelius ad caput citatur. Non tamen existimauit, possit ad Christum prore hominem detorqueri; tamen sensus dumtaxat est, Patrem omnia fecisse per filium. Quo eodem modo alij Patres apud Turrianum in defensione lib. 6. Constit. cap. 11. Spiritum sanctam, qui humanitati iunctus non est, vocant Dei ministram in sanctificatione creaturarum. Itaque facillat blasphemia Ariana, Verbum statuens Dei seruum; in quam fusius conclamant S. Athan. orat. 3. contra Arianos, S. Hilarius lib. 11. de Trinit. & Gregor. Nyssenus lib. de dicto Apostoli; *non & ipse filius subiicitur.* Fuisse tamen peculiariter hunc errorem Eunomij, & in hoc Eunomium superasse Atrium improbitate, docet Ild. Pelus. lib. 1. epist. 24. Exagitatque latè hac ex causa Eunomium. Greg. Nyssenus oratione contra eum 9. (veris 10.) Sed seruitus quam respectu Dei Christo tribuimus, cadit in eum ratione folius humanæ nature. Hæc seruitus, & autoritate, & ratione facillè euinci potest.

Autoritas in primis suppetit ipsius Scripturæ, quæ Christum infinites *seruum* vocat. De Christo enim sunt vulgata illa loca Isaïæ 42. *Eccce seruus meus suscipiam eum.* Qui locus Matth. 12. de Christo exponitur. De eodem Zach. 3. dicitur, *adducam seruum meum Orientem, & Ezech. 34. Suscitabo super eas pastorem vnum, seruum meum David.* Sunt alia huiusmodi in prophetis & psalmis de Christi seruitute loca expressissima, quæ velle ad metaphoras aut sensus allegorico trahere, violentum fuerit. Dicere autem ita haberi in veteri testamento ratione status seruitutis tunc vigentis, non satisfact. Neque enim Prophetæ Spiritu sancto agente locuti, quamuis ipsi sub Mosaicæ legis iugo seruitutem seruarent, Christo tribuissent seruitutem respectu Dei, eamque Christus per eos professus toties & tam distinctè fuisset, nisi verè de Christo affirmari potuisset. Quid quod in nouo item testamento, perspicue Christus appellatur seruus? Sic enim 1. Corinth. 3. *omnia vestra sunt,* (ait Apostolus) *vos autem Christi, Christus autem Dei.* En Christus Deo subiicitur, eo modo quo nos Christo. At nos sumus serui Christi: Ergo & Christus, est Dei